

odgovarja njegovim zahtevam in potrebam. In končno skliče vendarle narod anketno svoje volje, ki brez dvoma stopi na našo stran!

Od onega dne dalje več ne poznamo pastorko v svojem šolstvu! Gojili jo bomo poslej s posebno skrbjo in ljubeznijo, ker smo prepričani, da bo imel narod od nje največ koristi. Kakor kaže naš list, vztrajno dela učiteljstvo krške meščanske šole na učnih načrtih, ki jih predela tudi v podrobnostih. Vsi mu stojimo ob strani in razvijmo kar najresnejšo propagando, da pride naša dosedanja pastorka do pravice, imena in veljave!

Okrajni šolski sveti.

—e—

Z zadoščenjem mora slovensko učiteljstvo poudarjati, da je Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje, ki ga je izdalo uredništvo »Učit. Tov.« in sestavil odsek za preustrojitev šolstva naše Zaveze, vzbudil v vsej slovenski javnosti mnogo pozornosti in da ga je slovenska javnost sprejela z vsestranskimi simpatijami.*

Iz tega načrta jasno odseva vsestransko, temeljito poznavanje vsega šolstva, ki ga je in ga še goji zbrano učiteljstvo v Zavezi, in da se je ravno to učiteljstvo v vsej dolgi dobi obstanka svoje organizacije podrobno pečalo ravno s šolstvom. In to je najboljši dokaz, da je narod, ki ima tako učiteljstvo, lahko ponosen nanje in da ga mora bodočnost upoštevati in ga podpirati pri njegovem prizadevanju.

Z ozirom na to se pa hočemo dotakniti še jako pereče točke. Razpravljamo javno o njej, ker se nam zdi ravno ta točka življenjskega pomena za naše šolstvo, posebno za ono na ozemlju bivše Kranjske. — Zato upamo, da bodo merodajni faktorji upoštevali ta naš apel in mu tudi takoj ugodili. —

Zgodovinsko žalostno dejstvo je, da je nekdanji nekronani kralj vojvodine Kranjske izročil šolstvo v drugi, a učiteljstvo v prvi vrsti raznim trinogom v oblasti z izrečnim namenom, iztrebiti in pokončati slovensko napredno učiteljstvo na vsej črti. V ta namen se ni sramoval nobenega sredstva, zakaj njegova deviza je bila: namen posvečuje sredstva! Ne le, da se je posluževal znanega Luegerjevega sredstva, da je treba slovenskemu naprednemu učiteljstvu napraviti jasli kolikor mogoče visoko, ne le, da je kot protitež vsaki organizaciji naprednega učiteljstva postavil takoj nekako enako učiteljsko organizacijo, temveč izročil je tudi ves šolski ustroj, pričenši od deželne šolskega sveta dol do zadnjega zakotnega krajnega šolskega sveta, v roke najhujših nasprotnikov dobrega šolstva in naprednega učiteljstva.

Nekdanjega slavnoznanega c. kr. deželne šolskega sveta za Kranjsko žalostnega spomina ni več. Da so ostali nekateri člani te mesečne institucije pri življenju in delu, nas ne plaši; tudi to bomo preživeli. Zakaj preživeli in preboreli smo še kaj hujšega in trpkejšega.

Kot druga korporacija, ki ima usodo narodnega šolstva in naprednega učiteljstva še kolikor toliko v roki in mu daje več ali manj za njegov razvitik potrebnih smernic, je pač (bivši c. kr.) okrajni šolski svet.

Ta korporacija nosi v vsej svoji upravi, v vsem svojem delovanju še vedno pečat Šusteršičevega nazadnjstva in njegove mrznje napram pravemu razvoju šolstva in naprednemu učiteljstvu. Razen iz zastopnikov učiteljstva sestoje ti (c. kr.) okrajni šolski sveti še vedno iz mož, najzvestejših privrženecv nekdanje Šusteršičeve slave in pohlepnosti. —

Vsi okraj. šolski nadzorniki na bivšem Kranjskem so še vedno pripadniki nekdanjega c. kr. deželne šolskega sveta, kjer je gospodarila trda pest vitez Kalteneggerja, podprta vedno pri vsakem še tako velikem hudodelstvu z vso težo Šusteršičeve tedanje veljave. In naj se trudijo ti junaki še tako, prilagoditi se sedanjim razmeram, pečat njihovega nekdanjega delovanja se jim še vedno blešči na čelu.

Zastopniki bivšega deželne odbora so istotako bili najhujši privrženci Šusteršičevega sistema, in na ta sistem so prisegli pri vsem dosedanjem delovanju — o čemer vedo zastopniki naprednega učiteljstva zapeti marsikatero žalostno pesem. — Izgovor, da so sedaj postali drugačni, je jalov; zakaj ako sedaj govorijo, da obsojajo delovanje nekdanjega boga Šusteršiča, so ali sedaj neodkritosrčni, ali pa so bili prej.

In zastopniki občin? Imamo pač nekoliko izjem, ki so možje, vredni splošne-

ga spoštovanja, ki pa niso bili poslani od občin, voljenih po volji Šusteršičevih nazorov, v to korporacijo, temveč od občin, katere je želel imeti sistem imenovanega politika na dnu pekla. O — teh zastopnikih velja tudi ono, kar smo zapisali o zastopnikih deželne odbora.

O zastopnikih cerkve v tej korporaciji ne govorimo. Prepričani smo, da bo merodajna cerkvena oblast, na čelu ji premodri naš primas, kaj kmalu pomedla z njimi tako temeljito, kakor temeljito je pomedla z njim v vseh kvojih korporacijah.

Naša iskrena prošnja, oziroma nujna zahteva na deželno vladu je, ki sedaj prezentuje bivši deželni odbor, naj takoj anulira mandate zastopnikov bivšega deželne odbora in imenuje naj takoj nove zastopnike, in sicer tako, da dobi vsaka stranka — t. j. V. L. S., J. D. S. in pa J. S. D. S. — po enega zastopnika.

Izgovor, da deželna vlada ne more tega storiti, ne drži, zakaj ako se je mogel deželni šolski svet tako temeljito in hitro preosnovati, tem lažje se da kaj takega storiti z vsemi okrajnimi šolskimi sveti.

KAREL DOBERŠEK:

Pogled nazaj in naprej.

III.

Smeri svojega delovanja moramo obrniti na vse sloje prebivalstva, ki prihaja v poštev pri gradbi nove države, oziroma je njen glavni temelj. Upoštevati moramo posebno stališče kmetijstva, delavstva, trgovstva, obrtništva. Danes imamo tukaj vsaj na Koroškem, kjer smo se najbolj ponašali z našo šolo, še docela ledino. Ne samo po zaslugi naš samih, ampak po zaslugi bivših c. kr. oblastnih in vojne je nastala med temi vsemi stanov v vsakem ozirom grozovita razarjenost. Vse živi v nekakem diliriju, in vsak pričakuje, da bo država ravno njega najbolj upoštevala in razmere po njegovem stanu uredila, da bo imel on kar najugodnejše stališče v državi. Razpaslo se je tudi mnenje, da je vsak poklican politkovati o republikli in monarhiji, kritikovati komaj nastajajoče prve in najpotrebnejše upravne organe, zaničevati vsako oblastno odreditev. Kar mu je bilo včeraj še ničla, to mu je v novi državi po polomu idealno; kar je bilo prej škodljivo, mu je danes koristno, kar nepotrebno, je danes vitalno, oziroma vse mu ne ugaja, in sicer samo sedaj, ko imamo lastno državo. Nemara bo to trajalo še vse leto. Zato je potrebno, da tudi učiteljstvo zavzame k temu odločno stališče in vpliva pomirjevalno na ljudstvo ob vsaki dani priliki po najboljšem načinu, saj tudi šola pod temi razmerami trpi. Sicer pridemo tako daleč, da bo naše javno življenje tako zastrupljeno, da ne bo moči zgraditi dobrih in pravih temeljev, ampak bo vse zidano na okornih podstavkih. Nikakor pa ne gre, da bi učiteljstvo samo se udeleževalo hujkanja in kritikanja, ampak če ima pritožbo, se naj obrne na našo organizacijo! Skrbeli bomo, da se vsaka utemeljena pritožba reši v zadovoljstvo člana, zakaj naše prvo pravilo bo, krivice, ki izvirajo iz birokratizma, temeljito odpraviti za vselej! O tem naj bo vsak naš član zagotovljen.

Zato si pa prizadevajmo, da se posebno kmetiško in delavsko ljudstvo organizuje in v svojih organizacijah rešuje pritožbe. Tukaj naj bo ventil, ki pa bo mnogo bolj čistil zrak, kot ga more posameznik. Tukaj naj se mnenja ljudi krešejo, in prepičani sem, da bo ostalo dokaj kristalnega blaga, ki ga bomo mogli porabiti v proslah našega napredka.

Pri nas so ljudje povečini še mnogo preveč prepričani o visokih svojih zmognostih, o veliki svoji osebni duševni moči, kar otežkoča tudi organizatorično delo. Nekaj ljudi se pa vendar še dobi, ki mislijo drugače. Če je organizacija še tako majhna, si ne smemo to zapisati na slab uspeh našega dela, ampak na račun konservativnega značaja prebivalcev samih. Toda ako organizacija trdno dela, premagajmo končno vse težkoče in potem gre delo samo naprej. Prepričani smo lahko, da se bo naše prihodnje življenje — tako gospodarsko kot vse drugo — vrtele samo v strokovnih in političkih organizacijah in da utegnemo le potom teh mnogo doseči. Odkrijmo kmetu njemu neznano bodočnost! Primerjamo n. pr. našo državo z Dansko, ki se je po polomu tekom 40 let razvila v prvo agrarno državo v Evropi, da zalaga ves svet s svojimi kmetijskimi pridelki, kakor tudi majhna in malo bogata je zemlja v primeru z našo državo.

Da se je razvila na podlagi agrarnih produktov lastna industrija te države v posebno moč, bo zanimalo delavstvo.

Agrarna dežela nikakor ni obenem tudi tlačilka delavstva, ampak je njen steber, da se samo na podlagi dobrega agrarnega stanja razvija močna industrija najpoprej agrarnih produktov in potem drugih izdelkov. Povejmo, da je slabo ime pri delavcih dobila Avstrija zaradi agrarnega stališča brez dobre agrarne podlage, da ni bila ta država ne agrarna in ne industrialna, ampak da so finančne moči obeh slonele na slabih nogah in bile samo v korist višje plasti 10 ih tisočev.

Politika je pač bila pri nas agrarna, prikrojena za veleposestva, a podlaga ni bila agrarna, ni bila gospodarsko dovolj močna. Jedli smo dansko sivo maslo, pili dansko mleko, belili naše žgance v sili s srbsko slanino, v stiski naročali argentinsko meso. Ne mali kmet, ne delavec si nista opomogla, prvi je ostal zadolžen do srede ali konca vojne, drugi je bil siromašen ves čas.

Tako delo nam bo torej več pomagalo kot kritikovanje oblike države, sicer bi bili podobni peku, ki kritikuje peč, ker je spekel slabe zemlje. Samo s pozitivnim sodelovanjem dosežemo red in mir in zaradi tega razvoj in procvit. Ne bodimo otroci razmer, ampak bodočnosti, s tem bomo obvladali sedanje razmere, bomo pravočasno vključili zaprekan dobili pravo, zdravo podlago za smoter, ki ga hočemo imeti pred očmi. Kdor bo imel smoter pred očmi, ni možno, da bi zašel na pota brezplodnega dela. Kdor se ozira samo na minulo in sedanjost in pretehtava korake po tem, ne pride naprej. Minulost naj nam služi samo kot izkušnja, sedanjost kot fakt, bodočnost pa kot smoter. Do dosege smotra pa ne drže samo velikopotezne črte, ampak podrobno delo, sistematično delo.

Zato je potrebno, da zaenkrat izdelamo do vseh podrobnosti načrte, ki se bomo po njih ravnali zunaj in znotraj našega delokroga. Za vse naše panoge v šolskem in javnem življenju moramo imeti direktive. Načrt naj obsega vse naše delo za trdno lastno strokovno organizacijo in za delo na zunaj. Nečem prejudicirati vašemu mnenju, zato pa prepustimo vse to debati, ki se je prosim udeležite. Na zunaj — le toliko naj omenim — se tiče načrt dela za vse sloje prebivalstva, torej za v prvi vrsti strokovne izobrazbe kmetiške in delavske mase, obrtnega in trgovskega stanu. Da moremo tak načrt sestaviti, je potrebno, da se vsak učitelj in vsaka učiteljica oglasi za tisti načrt posameznega sloja, za katerega ima največ zanimanja, največje simpatije, ker le tam, kjer so simpatije, se delo lažje vrši. Stopiti moramo pa tudi v stik s tistimi sloji prebivalstva, ki zanje izdelujemo načrte, da se poučimo o načinu dela. Kako se to zgodi, naj bo prepusteno tudi debati. Mislim pa omeniti, da pridejo v glavnem v poštev prizadete strokovne organizacije. Do danes še nihče ni vprašal te organizacije, kako se naj naše delovanje v prid sloju, ki ga zastopajo, preobrazijo, zato pa tudi nismo mogli zadostno zanimati prebivalstva zase in za našo šolo. S tem korakom, ki bo nov, se naj pričneja delo, ki bo zanimalo ljudstvo za nas in šolo, ki bo pa tudi nam nudilo zadostne trdne podlage nasproti vsem eventualnim nepravilnostim ali oblastnim ali posameznikov. Vsak od nas naj se pa tudi zanimal in poučuje v eni ali v vseh teh panogah, da pridemo zrelejši prej kot slej do definitivnega značaja našega podrobnega dela. Izdelajmo tudi v to spadajoče štatiistike lastnih službenih krajev, da dobimo vpogled v našo gospodarsko stanje, kar bo eminentne važnosti za bodočnost našega dela. Do jeseni letošnjega leta, upam, nam bo mogoče s pomočjo vseh tistih činiteljev, ki pridejo še poleg nas samih v poštev, izdelati vse potrebno za uspešno delo.

Postati moramo kulturni faktor, ki se bo moral upoštevati povsod! Do danes smo bili samo zastopniki šole, odslej hočemo postati živi temelji naroda. Postaviti mu hočemo dom na skalo, blažiti njegovo srce, da se bo v teh domovih dalo prijazno živeti!

O učnih načrtih za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

V.

UČNI NAČRT ZA POUK V MATEMATIKI.

Sestavila dr. Tomaž Romih in Maks Hočevar.

Učni smoter.

A) Aritmetika.

Spretnost in zanesljivost v računanju s posebnimi in običnimi števili v obsegu štirih osnovnih računov.

Uporaba teh računov v razmerah državljanjskega življenja.

B) Geometrija. (Glej geometrično risanje).

I. razred.

(4 tedenske ure.)

A) Aritmetika.

Desetni ali dekadični številni sestav. Rimske številke. Denar, mere in uteži kraljevine SHS.

Ponovitev štirih osnovnih računov s celimi in decimalnimi števili.

Skrajšano množenje in skrajšano deljenje. Deljivost števil, razstavljanje števil v prafaktorje, največja skupna mera in najmanjši skupni mnogokratnik.

Štirje osnovni računi z ulomki. Pretvorba decimalnih ulomkov v navadne ulomke in obratno.

Sklepni računi. Ednostavni procentni in obrestni računi.

B) Geometrija. (Glej geometrično risanje!)

II. razred.

(4 tedenske ure.)

A) Aritmetika.

Kvadriranje. Drugi ali kvadratni koren. Razmerja in sorazmerja. Razreševanje regeldetrijskih nalog s pomočjo sorazmerij. Sestavljena razmerja in sorazmerja. Sestavljena regeldetrija.

Razreševanje sestavljenih regeldetrijskih nalog: a) po sklepnem računu, b) s pomočjo sestavljenih sorazmerij.

Procentni ali odstotni računi: a) od sto, b) nad sto, c) pod sto.

Uporaba procentnih računov v poslovnem prometu: a) bruto, tara, neto, b) rabat, diskont ali skonto, c) opravnina in mešetarina, d) nakupni in prodajni račun, e) dobiček in izguba, f) preračun (kalkulacija).

Obrestni račun. Diskontni račun. Poprečni račun. Razdelni račun. Zmesni račun.

Obrtni in poljedelski računi

B) Geometrija. (Glej geometrično risanje!)

III. razred.

(5 tedenskih ur.)

A) Aritmetika.

a) Računanje s posebnimi števili. Kubiranje. Tretji ali kubični koren. Mere in uteži tujih držav. Pretvarjanje mer in uteži.

Verižni račun. Zavarovalni računi. Obrestni račun. Menični račun. Novčni račun. Menični račun.

Računi o vrednostnih papirjih (efekti). Obrtni in poljedelski računi.

b) Enostavno knjigovodstvo. Osnovni nauki enostavnega knjigovodstva in pri metodi uporabljene temeljne knjige (inventarna knjiga, blagajniška knjiga, dnevnih in glavna knjiga). Vknjiženje enomesečnega poslovanja kakega posameznega podjetja.

c) Računanje z običnimi števili. Začetek občne aritmetike s ponavljanjem dosedaj priučenih računskih pravil na občnih številih.

Najnavadnejše pretvorbe številnih izrazov. Vaje v zamenjavanju (večkratni preizkusi za pravilnost občnih računov z zamenjavanjem občnih števil s posebnimi števili v nalogi in rezultatu.)

Negativna števila v ednostavnih uporabah (toplomerska in višinska lestvica, številna vrsta).

Vsestranska medsebojna zveza aritmetičnega in geometričnega pouka.

Grafično poocitovanje štirih osnovnih računov na daljicah in računskih izrazov za $(a + b)^2$, $(a - b)^2$, $(a + b)(a - b)$, $(a + b)^3$ itd. na kvadratih, pravokotnikih in kockah.

Ednostavne določilne enačbe.

B) Geometrija. (Glej geometrično risanje!)

IV. razred.

(5 tedenskih ur.)

A. Aritmetika.

1.) Razlaga osnovnih računskih načel in njih medsebojna zveza. Pretvarjanje številnih izrazov in razreševanje enačb z njih preizkušanjem.

Vežbanje v funkcionalnem pojmovanju s tem, da se učenci opozarjajo, kako se izpreminjajo rezultat, če se izpreminjajo računski elementi.

Poglobitev v pojmovanju dekadičnega številnega sestava in najenostavnejše vaje v drugih številnih sestavih. Mere mnogokratniki; ulomki.

Enačbe prve stopnje z eno in več neznankami; razmerja in sorazmerja; čisto kvadratične enačbe, v kolikor se rabijo v planimetriji.

Načrtavanje linearne funkcije in razreševanje enačb prve stopnje s pomočjo funkcijskih črt.

2.) Knjigovodstvo: Osnovni nauki dvostavnega knjigovodstva.

B) Geometrija:

Planimetrija. Ponavljanje in poglobitev prej obdelane učne stvarine po Evklidu.

* Opozarjamo le na tozadevna članka v »Slov. Narodu« in »Domovini«. — »Slovenec« ni povolji pasus temelji etične in moralne kulture. Op. pis.